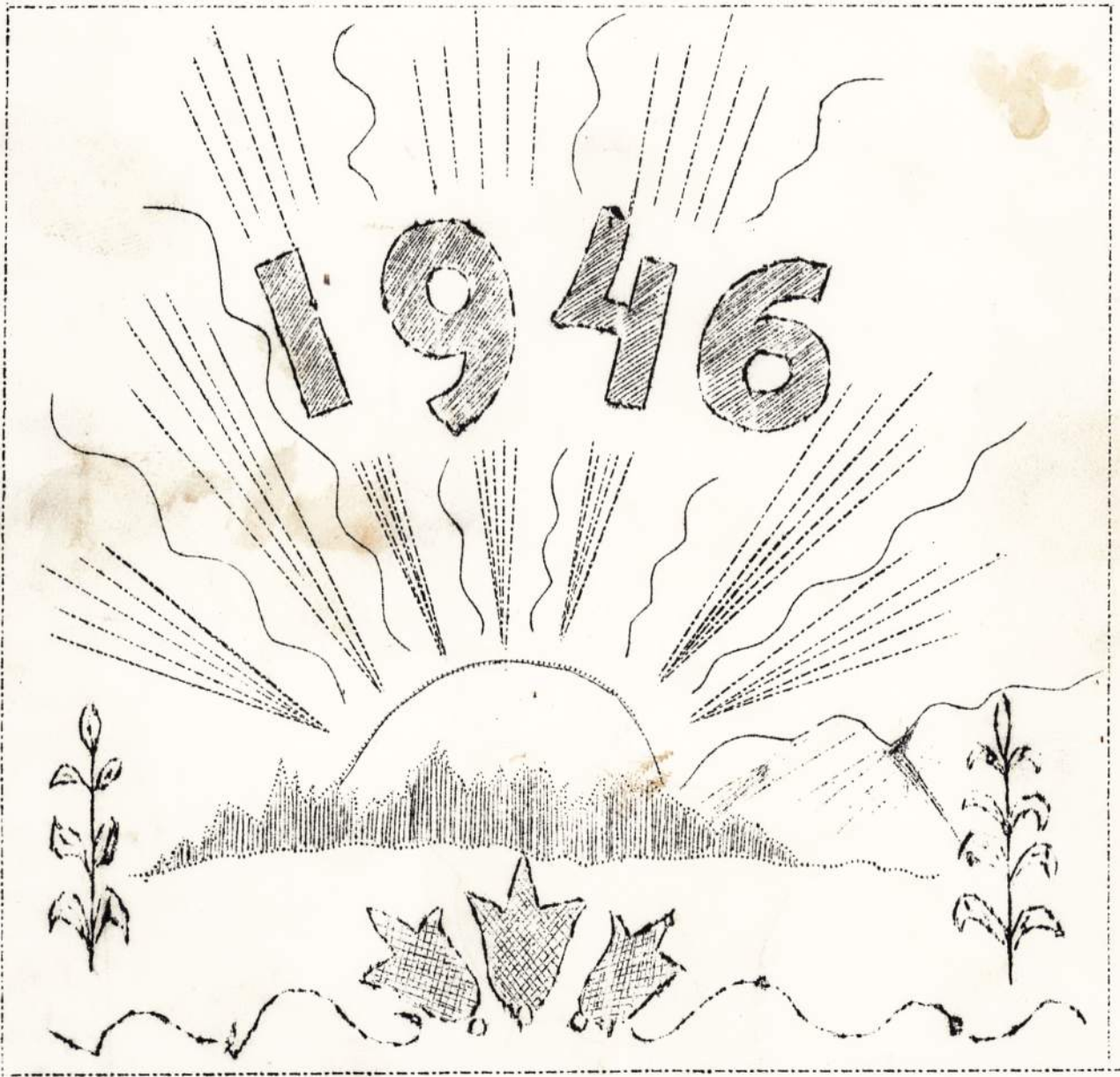

LIETUVIŲ ŽINIOS

1946. 1. 1 LEIDŽIAMA KOPENHAGOJE NR. 8

Visiems tautiebiams linkime laimingų N a u j ū j ū 1946

M e t ū ir kviečiame su viltimi žvelgti į ateitį

"Lietuvių žinios"

N A U J A S B A R A S

Toli nuo mūsų mieles Lietuvos žemės, mūsų brangios tėvyčės, toli nuo savo tėvų, brolių seserų ir artimųjų, syedioj šalyj, vykioj nežinioj → štai ir vėl stovime prie naujo mūsų gyvenimo baro → Naujųjų metų.

Pažvelgus į netoliną praeitį, peržvelgus praėjusius metus, tik šturpas pakrato, o kūnas pagaugais nusina ir neviltis, tarytum, tamsi migla, mūsų sąmonę ima siaubti, → bet Tasa! Kuris yra visų ko Pradžias; Kuris tiesia mūsų gyvenimo siūlą, Kurio valdymas žengiam ne gyvenimo keliu, Kurio valia nesunkaitomi pasauliai, nesunkaitomus milijonus metų nežinomais koliais stebūklingai skrieja, → Tasa! moka mus, nesvyruojant žengti mums skirtą barą, pasikliaunant Jo, Visagalio Visatos Viešpaties, valia, malone ir tūkstandius metų Lietuvos Tautą nuo mūsų priešų pikty ir pragaištingų pasikėsinių gelbėjusia Jo Apveizda, Lietuviškosios tradicijos; tarpusario sąmūtaika, susiklausymas, sąžiningumas, darbštumas ir padorumas tebūnie mūsų kelženkliai šiame vingiuotame ir klaikiame kely → ir mes tikrai vėl išsisimo į saulėtąjį laisvės vieškelį, o Lietuva ir vėl bus laisva ir nepriklausoma.

Siandieną rusai-bolševikai su negirdėtu žiaurumu naikina lietuvų tautą. Raudonoji armija atėjo Lietuvos prisidengdama taikos priedanga, tarytum, taikos saugotoja, → bet po tą taikos priedangą bolševikai atairebė lietuvų ir kitų Baltijoje tautų išnaikinimo planus, kuriuos ilgai neslėpdami ėmėsi vykdyti žiauriausiu būdu. Pagal per karą rastus Lietuvoje kolševikų dokumentus dar prieš vos kiedis-bolševikų karą Stalino nutarimu iš Lietuvos turėjo būti nedelsiant išgabenta 700.000 sąmoningiausių lietuvų. Klusūs Maskvos tarnai, lietuvų tautos budeliai, su nepaprastu uolumu ėmėsi vykdyti šiuos žmogūdiškus sumanymus, ir tik per kelias savaites, ligi karo ištiko, ištrėnė Sibirą apie 80.000 lietuvų; tuo būdu, bolševikai tikėjoai pakirsti lietuvų tautos atsparumą, o Lietuvoje likusius, posyresniuosius lietuvius, atakiesdami iš Rusijos įvežtais kolonistais, tikėjoai lengviau nutautinti.

Siandieną bolševikai lietuvų iš Lietuvos masiniai trėmti vengia, bet jie judobiškiausiu būdu naudoja kitas lygiai šlykščias priemones, kad lietuvų skaištų Lietuvoje sumažintų ligi jiems pagaiduojamo; rusifikacijai įkandamo skaičiaus. Pag., Lietuvos piliečių pasus antspaudojami kitų sovietų respublikų antspaudomis atima lietuviams teisę skaitytis Lietuvos gyventojais. Oficialiai gi

bolševikai veidmainingai dedasi esą Lietuvos tautos prieteliai ir nėra esą, labai susirūpinę Lietuvos tauta ir Lietuvos kalba, tik, deja, tauta nedaugiau negu tai reiškia tušią Lietuvos pavadinimą, o kalba tik tiek, kiek tai yra reikalinga muziejiniam palikimui, kad galėtų mulkinti pasauliui akis → štai kaip bolševikai saugoja ir gerbia Lietuvos tautos liekanas.

Šiandieną bolševikai skelbia apdovanojimą Lietuvos skaitlingų šeimų motinoms pinigineis dovanomis → bet pavadėn ty tariamų lietuviškų motinų yra rusiškos → tai dovanos Lietuvos kolonistams rušams, kad jie greičiau veistųsi ir užviešpatautų Lietuvą; Valdžios įstaigose lietuviai tik tiek naudojami, kiek jie reikalingi bolševikų patarnavimui ir reklamai. Ar reikia didesnio pasitydijimo iš Lietuvos tautos, pavyzdžiui, kad Lietuvos reikalams Sovietų Rusijoje atstovauti, tariamai Lietuvos vardu, skiriamas Maskvos rusas, "buvęs Sovietų Rusijos atstovas Lietuvoje" N. Pozdmiakovas. Šiandien rusai kaip erkės iš visų pusių apspito Lietuvos kūną; bolševikai apgyvendino Bagainės, Tiltės, Pilkalnio, Isrutės ir Karaliaučiaus apylinkes Rusijos kolonistais, kad tuo būdu lietuviai greičiau nustotų vilties tautiškai išsilaikyti, kad jie greičiau paskęstų ka-
oapų jūroje.

Iš lenkų okupacijos išliuosuoti Lietuvos sričių, kurias dar 1941 m. balandžio mėn. Lietuvos seimas iškilmingai priskyrė prie Lietuvos suriškilmingomis padėkomis Stalinui ir Molotovui už jų tariamas dovanas, jau šiandien lietuviai iškraustyti ir tos praeitini garsios Lietuvos vietovės, kaip Krėva, Ašmena, Vydžiai, Breslauja ir kitos bolševikų oficioze "Pravda" jau skelbiamos gudų žemėmis. Bet nenusiminkime broliai ir sesės lietuviai, mūsų tauta praecitytatlaikė ne vieną skaudų maskolių ir kryžiuočių smūgį → atlaikys ir šitą.

Tebūnie mums paguoda Vyskupas Baranauško šie žodžiai:

Kad tu gude nesulauktum

Kad būt kaip tu nori,

Bus kaip Dievas duos;

O ne tavo užmačiusi nedori:..

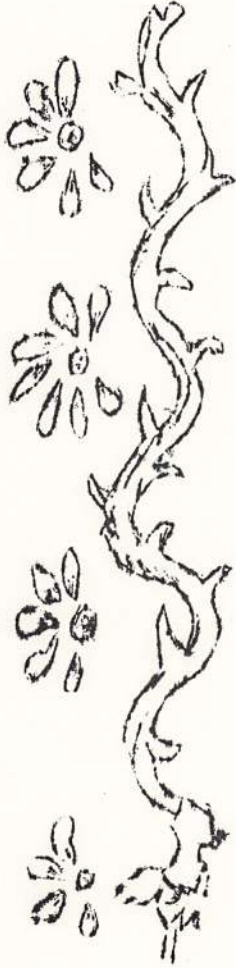
Kada mes galėsime grįžti Lietuvon šiandieną dar sunku pasakyti, gali būti, kad dar labai sunkių valandų mums teks pergyventi; gali būti, kad net ir pašalpa mus šelpiančių įstaigų bus nutrauktos.

Reikia susirūpinti darbu, kas nomoka, reikia mokytis kokio nors amato, kad galėtumėn sveiki ir padorūs lengviau praeiti pro painiausias kliūtis, kurių nuėjame bare mes dar nemaža galime sustikti, kol ateis laimės valanda, kada mes galėsime vėl grįžti Lietuvos Lietuvon.

Mūsų šventa pareiga išlikti Lietuvai.

§§§§§§§§§§§§§§§§

NE KARTĄ PAKRITAI, LIETUVI !

Še kartą pakritai, lietuvi, -
Sunki našta audrų kely
Sureiškė sąaras ir kraują,
Bet tu kentėt ir mirt gali.

Viršum galvų ereliai skraidė,
Mirtis klajojė vieškeliais, -
Tu ant kapų gėlėm raudojai,
Giedojai, giesmes ir meldeis.

Keliai ereliams susimaišė,
Suskilo uolos nuo audrų,
Bet niekas neilės nenumaldė,
Nei aukso klodais, nei variu.

Dėl to, lietuvi, žodis-žodis,
Kaip aukso knygos išmintis,
Ir aužius saulėn nusjosi,
Ir šmėklon krikštysį naktis.

Praeisin mes - jau daug praėjo, -
Užgeso degę žiburiai, -
Bet bus apaštaly stebūklai, -
Liks kartos, liks tėvų keliai.

Faustas Kirša.

KRIZĖS PASTABŲ APILIE LIETUVIŲ KOLONIZACIJOS KLAUSIMĄ

Po savo kelionių Brazilijon (1927) ir Afrikon (1930) susidomėjau lietuvių kolonizacijos klausimu, pradėjau apie tai rašyti ir kalbėti. Propagavau suvaržytą emigraciją ir chaotišką tautos išbarstymą po plačiąją pasaulį, siūliau pradėti visai paruoštą ir planingą kolonizaciją vienoje parinktoje vietoje. Nors tik vieną tūkstantį planingai apgyvendinti vienoje vietoje kas metai, per daugelį metų būtų sudaryta nauja vieny lietuvių etnografinė sritis, savos kultūros rezervatas, gajus, pastovus ir augęs. Kolonizacijos tautinius motyvus ir tikslus sutraukiau į vieną skyrių, kuris tapo knygoje "Baltijos Respublikų Politinė Geografija" (Kaunas, 1929). Mano propaganda oficialūs sluoksniai tuomet nesidomėjo ir nieko nedarė, nors aš karštai įrodinėėjau, kad mažai tautai Baltijos krantuose yra ir bus labai pavojinga gyventi, kad lietuviams reikia įsisteigti dar antrą tėvynę tolimose šalyse, toli nuo karo laukų. Gi Lietuva yra ir pasiliks tradicinis karų laukas.

Prisimindami senų laikų kalbas ir raštus, kai kurie nuo teroro pasprukę veikėję ir mokslo žmonės šiais laikais į mane kreipiasi patarimų kur dabar kolonizuotis. Šiuo klausimu domisi dabar ir atsakingos lietuvių organizacijos. Tad šis raštelis yra bandymas atsakyti į šį painų klausimą.

M e m o r a n d u m a i į d e v y n i a s š a l i s

Bilės paklausimą (iš Vokietijos, Prancūzijos, Švedijos, Danijos) paskatintas, 1945 m. gegužės mėn. pradėjau ruošti pirmus memorandumus lietuvių kolonizacijos reikalui. Vasaros metu tokių memorandumų (jų daugumą pasirašė BALF pirmininkas) buvo pasiųsta įvairiais keliais į devynias šalis: Guatemalą, Venezuelą, Kanadą, Kolumbiją, Braziliją, Argentiją, Australiją, Prancūziją (Marokko ir Madagaskaro klausimu) ir į D. Britaniją (Tanganikos ir bendrai Rytų Afrikos klausimu). Po trumpo lietuvių tremtinių nelaimių apžvalgos, kiekvienai šaliai buvo patiekta šie keturi klausimai:

1. Ar valdžia sutiktų pradėti planingą lietuvių tremtinių kolonizaciją? Jei taip, tai kiek šeimynų ji sutiktų įsileisti, kurioj srity juos apgyvendintų ir kiek žemės jiems skirtų?

2. Ar valdžia teiktusi patogiomis sąlygomis įsileisti geografinius ekspertus apžiūrėti būsimai kolonizacijai paskirtus plotus kad patiektų būsimiems kolonistams plačią informaciją apie jų būsimą tėvynę?

3. Ar leistų valdžia savo konsulatams registruoti lietuvius tremtinius Europoje, ar aprūpintų juos kelionei reikalingais dokumentais ir vizomis?

4. Ar sutiktų valdžia paskirti specialinį atstovą tęsti pasitarimus su BALF apie kolonizacijos sąlygų smulkesnias?

A t s a k y m a i į m e m o r a n d u m u s

Pasiuntiniai Vašingtone arba konsulai New-Yorke trumpais laiškais pranešė gavę memorandumus apie lietuvių-trentinių kolonizaciją ir persiuntė centrinei vyriausybei. Šią centrinės vyriausybės nuspręs, ar iš viso domėtis tais memorandumais -- tai per paskutinius du-tris mėnesius nepaaiškėjo. Aš nesu optimistas ir nesitikiu greitą ir apčiuopiamą, teigiamą atsakymą. Tik aplinkiniais keliais per lietuviškus tarpininkus teko sužinoti, kad Brazilija ir Kolumbija būtų sutiktą įsileisti po kokius 5000 lietuvių kolonistų: žemdirbių, amatininkų ir žvejų. Platesnius pasikalbėjimus pavyko užmegzti tikrai su Kanados autoritetais. Ten laisvą žemių kolonizaciją vykdyti valdžia yra pavedusi geležinkeliams. Tad geležinkelių atstovas buvo atvykęs į New Yorką ir teko su juo turėti ilgą pasitarimą, nors tas pasitarimas nieko neišsprendė. Daugiau sia su juo kalbėta apie žemdirbių kolonizaciją tolimuose Kanados Vakaruose, Kolumbijos upės slėny. Neoficialiai jis davė vilčių rasti ten vietas apgyvendinti tik penkis šimtus lietuvių šeimų, duodant kiekvieniui apie 50 akrai žemės, tiekamos sodų ir gyvulių ūkiui. Žemė labai ne- daug kainuotų, bet kiekviena šeima įsikūrimui privalo turėti po, du tūkstančių Kanados dolerių, arba 1800 USA dolerių. Taigi penki šimtai šeimynų įkurdinti kainuotų vienas milijonas dolerių. Jeigu lietuvių organizacijos patiektų pusę šios sumos, tai antrą pusę gal skolinėtų vietos bankai. Kadangi man rodo, kad tokios lietuviškos finansinės ir labdarinės organizacijos mes greičiausia nepajėgsime sukurti, tai ir to mažo skaičiaus kolonizavimas pakybo ore ir nežinia ar derybos vėl užsimegs.

Antras gana įdomus projektas atėjo iš Kanados visai privatinio keliau. Vienas tarpininkas pasiūlė pirkti lietuvių kolonizacijai Klaipėdos Krašto didumą (950 kv. mylių) siaurą pajūrio juostą prie St. Lauryno upės žiočių. Klimatas to krašto panašus į Helsinkio apylinkių klimatą, bet dirva kalnuotesnė ir gal prastesnė, miško daug, bet jis prastas. 250 km. vandens frontas teikia geras sąlygas žvejybai. Yra geležies ir daug kalkių. Galima kultūrinė autonomija, savo mokyklos. Bet šis prastos žemės kraštas galimas nupirkti tik už du milijonus dolerių, iš karto įnešant pusę milijono dolerių. Ten galėtų apsigyventi apie 6000 ūkininkų, kurie augintų bulves ir avižas bei laikytų karvių, daugiau gyventojų galėtų verstis miškininkyste, žvejyba, geležies rūdos eksploatacija ir kitokia pramonė. Tačiau klimato žiaurumas, dirvos prastumas ir izoliacija sukelia abejonių apie tokios kolonijos ateitį. Be tinkamo apžiūrėjimo negalima rizikuoti. Jūra užšala ten apie tris mėnesius.

P pinigų neturint, derybos dėl šio ploto irgi nebūtų realios.

Bendrai paaiškėjo, kad Kanadon įvažiuoti galėtų tik žemdirbiai su truputiu pinigų ir tikra garantija kad jie versis ūkininkyste. Kitokiems emigrantams ten kelias uždaras, arba lygiai sunkus kaip ir į Jungtines Valstybes. Ši gi visų trentinių apgyvendinimas vienoje srityje Kanadoje būtų visai nepasiekiamas idealas, nes valdžios tikslas yra plačiau pasklaidyti naujus kolonistus, kad jie greičiau užmigtų savo kalbą ir visiškai susilietų su anglosaksais. Tokio pat tikslo siekia ir lotyniškos Amerikos

kraštai. Jie irgi turi numatą sėkmingų priemonių tam tikslui pasiekti.

K u r g e r i a u s i a k o l o n i z u o t i s ?

Šį klausimą man patiekė AET kolonizacijos subkomisija savo posėdy New Yorke š.m. rugsėjo 25 d. Kai dar nežinome kurie kraštai sutiktų mus įsileisti, tai labai sunku jį aukščiau patiektą klausimą atsakyti, nes nežinome kaip platų pasirinkimą mes turime. Iš aukščiau paminėtų devynių kraštų, pats turtingiausias gamtos turtais yra Venezuela. Šis karšto klimato kraštas turi gausybę žibalo, -aukso, geležies, vario ir daug kitų mineralų, gerą dirvą ir mažą gyventojų. Pietinė jo pusė didumo kaip Vokietija beveik visai dar tuščia.

Tačiau aš dairausi tokio krašto, -kur lietuviui būtų leista turėti savą kalbą, mokyklas ir gal net vietinę administraciją, kur būtų galima sudaryti lietuviškas sodybas ir kurti savais vardais lietuviškus miestelius, kur nebūtume verčiami-skubiai išstatuoti. Šiuo požiūriu Tanganika man rodo są tinkamiausia. Ten baltųjų kolonistų (britų, vokiečių, graikų ir lenkų) iš viso dar tik dvylika ar keturiolika tūkstančių, o kraštas milžiniškas: kaip dvi Vokietijos. Plokštakalniuose-klimatas šiltas, bet pakenčiamas. Ten galima dideli gyvulių-ūkius: mėsinių galvijų, avių, ožkų. Yra aukso, anglies, deimantų, vandens jėgos ir kitokių turty. Bet įsikūrimas nebūtų pigus, nes ten angliški standartai ir britai bei vokiečiai puikiai ten gyvena ir-prasigyvena. Administracija teisinga ir sąžininga, daug geresnė už lotynų Amerikos kraštų. Laisvų žemių ganyvoms ir ūkiui yra dar apie 100.000 kv.km. Tad jį tą kraštą aš labiausiai linkstu.

P r i e m o n é s t i k s l u i p a s i e k t i

Vien lietuvių ir jų organizacijų autoritete man rodo neužtenka, kad praverti duris į erdvesnius, saugesnius kraštus. Į mūsų memorandumus gal būtų neatsižvelgta. Pinigų mes irgi neturime. Didelėms-valstybėms mes visai nerūpin, neįdomūs esame. Daug teks galvoti, daug bandyti ir ieškoti kur ir kaip rasti užtarimą ir pagalbą. Gal tektų šauktis Popiežiaus ir Airijos premjero užtarimo: jie du kaip ir buv. prez.-H. Hoover yra žinomi humanistai ir mažų tautų draugai. Didelės pasaulinės labdaros organizacijos irgi reiktų paklabinti užtarimo ir materialinės pagalbos. Juk reikia desėtkų milijonų dolerių., jei norime arti 100.000 lietuvių vienoje vietoje apgyvendinti, sudaryti tautinės kultūros naują branduolį.

Kolonizacijos planai iškelia paviršium mūsų tragedijos baisumą ir naujos problemos atsiradimą. Tai sukelia mums naują simpatijų ir labiau pabrėžia nepriklausomybės svarbumą Lietuvai. Gal kartais tai gelbėtų ir kovoje dėl Lietuvos laisvės.

R e i k a l i n g o s p l a t e s n é s s t u d i j o s

Nors dar tikrai nežinome koks bus Lietuvos likimas, nežinome, ar būsime priversti savo-tremtiniais ieškoti naujos tėvynės, tačiau fatališkoms klaidoms išvengti visos Lietuvos pasiuntinybės ir konsulatai, Amerikos Lietuvių Taryba, VLIK Europoje ir kitos mažesnės lietuvių

organizacijos turėtų pagal savo išgales susidomėti kolonizacijos klausimu, o kur galima -- tai net paskirti specialinius žmones to klausimo studijoms. Seniau Lietuvoje kolonizacijos klausimais mokslišku būdu domėjosi pulk. J. Vebra, chemijos daktaras ir botanikos mėgėjas, su juomi tais senais, gerais ir turtingais laikais mes diskutavom kolonizacinės ekspedicijos reikalą į Afriką, bet neišgalvodavom kur gauti jai lėšų. Jis dabar jau Paryžiuje. Šį klausimą pasiruošę studijuoti yra prof. S. Kolu-paila, hidrologas, Dr. Vl. Viliamas, geografas, prof. Jurgis Krikščiūnas, agronomas. Jie visi trys dabar Pietų Vokietijoje. Žinoma, rasis ir daugiau gamtininkų, turinčių pasiruošimą pereiti į praktinės geografijos sritį ir pastudijuoti kolonizacijos problemą. Reiktų paruošti atitinkamų studijų apie žemės ūkio galimybes lietuviams įvairiose paskirose šalyse.

Nors Siaurės Amerikoje, ypač Kanadoje, yra dar laisvų žemių, bet beveik tikra, kad į šiuos kraštus naujų emigrantų nebebus priimama. Greičiausia tektų studijuoti geresnius sklypelius tropiškuose kraštuose. Aš pats ketinu patiekti žinių santrauką apie Tanganiką, Angolą ir Venezuelą.

Spalių 19 d. paskelbtas Amerikos Aukščiausiojo Teismo Teisėjo ir prokuroro p. R. Jackson karo nusikaltėlių byloje (Vokietijoje) pareiškimas Rusijai, D. Britanijai ir Prancūzijai, kad Amerika nepripažįsta Baltijos valstybių Rusijos dalimi, sukelia mummyse daugiau laisvės vilčių. Jeigu Amerika panorės savo žodį iki galo ištesėti, tai kolonizacijos reikalas galės laikinai ir atpulti, bet teoretiniai ir nebrangūs pasiruošimai tam klausimui spręsti juk niekam nuostolių nepadarys.

Prof. K. Pakštas.

ZYMŪS J. A. V. ASMENYS YPA RALFŲ GARBĖS NARIAIS

Bendro Amerikos Lietuvių Šalpos Fondo garbės nariais yra žymūs bažnyčios ir valstybės asmenys, štai jie: kardinolas Dennis Dougherty; Philadelphijos arkivyskupas Richard J. Cushing. Gubernatoriai: Pennsylvanijos valstybės gubernatorius ir Amerikos gubernatorių konferencijos pirmininkas Edward Martin Massachusetts valstybės gubernatorius Maurice J. Tobin. Senatoriai: David E. Walsh iš Massachusetts ir Joseph F. Guffey iš Pennsylvanijos. Darbininkų vadai: Amerikos Darbo Federacijos pirmininkas William Gren ir Congress of Industrial Organizations pirmininkas Philip Murray. Įžymūs veikėjai: James A. Farley, buvęs demokratų partijos pirmininkas Postmaster General; Francis Matthews, didžiulės vyčių organizacijos vyriausias vytis; James J. Davis, buvęs senatorius; John W. McCormack, Atstovų Rūmų didžiulios vadas. Nuobirdus Lietuvių tautos draugas, mokslininkas Dr. Alfred Sem, Pennsylvanijos Universiteto profesorius ir New Yorko Metropolitan Operos artistė Anna Kaskas.

+++ Nauja knyga. Amerikos Lietuvių Tarybės užlaikoma LAIC išleido Lietuvos Nepriklausomybės bylai ginti knygą tokiu pavadinimu: "Lithuania in a twin teutonic clute." Knygą parašė adv. K. Jurgėla, kūr. dr. K. Gečys ir Simas Sužiedelis.

Jonas Biliūnas.

B I G B T A

Parvažiavęs iš užsienio į Lietuvą, sėdėjau vieną gražią pavasario dieną pas brolių prieangyja ir traukiau į silpną krūtinę pakvi-
pusį nuo sužydusių medžių orą. Malonus vakarų vėjelis, šlamėdamas
medžių lapais, pūtė tiesiai man į kaklą, glostė plaukus ir veidą,
tartum seriai manęs pasiilgęs, ištroškęs. Klausiaus, kaip sode rai-
boji gegutė kukuoja, linksmai luputis tutuoja, gėriau pavasario kva-
pą ir klajojau akimis šventosios pakraščiais, kur gražios ievos žy-
di, kur naktimis lakštingalos skamba. Visur graži gamta, bet sava-
jama krašte ji maloni, brangi, gaudina širdį. Debar suprantu, ko-
dėl kareivis, į savąjį sodžį sugrįžęs, su ašaromis puola ant kelių
žemės bučiuoti. Gaudu buvo ir man, nors ne kareivis pargrįžau į
tėvyną.

Kažin ko dirstelėjau į šalį ir pamaniau takeliu ateinantį ži-
lį senelį. Iš už statinės tvoros negalėjau gerai išžiūrėti, negalėjau
nė pažinti, ar tai buvo elgeta, ar taip sau žmogus, nesėjo nepasi-
ramšdiuodamas — ne taip, kaip elgetos moka eiti.

Priėjęs vartelius, apsisustojo bailiai, tartum nedrįsdamas jų ati-
daryti; paskui, pamatęs mane, dar labiau nusiminė ir drebandiu bal-
su paklausė:

— Ar galima čia iėiti,

— Galima, galima, — atsakiau stebėdamasis: — labai prašom į
kiemą. Buvo tai elgeta. Tiesa, natūrėjo jisai didelių lazdu, gele-
žiniais galais, su ilgais botagais, nebuvo toksai drąsus, kaip daž-
nai esti drąsus mūsų elgetos. Bet tai buvo elgeta, nes nešė pasika-
binęs per pečius krepšį, tiesa, visai dar tuščią.

Užlipęs į prienagį, senelis vėl bailiai apsisustojo, tartum ne-
žinodamas, kur dėtis:

Kadangi troboj nieko nebuvo — visi buvo iėvažiavę bulvių sodin-
ti, ir aš vienas namie atlikau — paprašiau senelį sėstis gėmkely.
Atsisėdo ir, palenkęs galvą, pradėjo kalbėti poterius...

Nežinau, kodėl man pasirodė, kad ir poterius jis kalba ne taip,
kaip paprastai elgetos priprata kalbėti. Įgudęs elgeta kad kalba,
tai kaip žirnius beria, arba vėl — kalba giedandiu, gailėstingu bai-
su, kur reikia, pratęsdamas ar apsimėsdamas. O šitas senelis kalbėjo
visai taip, kaip kalba žmogus nelaimingas — tyliai, drebandiomis
lūpomis; vietomis jis visai nebegalėjo kalbėti, tartum, jam kas
kvapą gniaužė: maniau tik, kaip jo lūpos dar labiau drebėjo, virpė-
jo; jo balse kelius kartus visai, rodėsi, netikėtai taip skaudžiai
suskambėjo apmaudo ir baimės nelaimės styga, kad mane visą šiurpas
apėmė. Į jį žiūrėdamas, pamaniau, kaip per raukšlėtą, iėdžiuvusį jo
veidą rieda gailios, kardišos ašaros.

→ Ko tamsta raudai, — paklausiau nemandagiai senelį, kai jisai pabaigė melstis.

— Pakėlė į mane raudonas nuo ašarų, be blakstienų akis ir norėjo kažin ką pratariti, bet žodis neišėjo iš burnos, tik skaudžiai sudrebėjo lūpos. Aš krūptelėjau jo veidas pasirodė man matytas, tik kur ir kada, negalėjau atsiminti.

→ Kaip neraudosi, — tarė pagaliau senelis: — sutku pakiemiais pirmą kartą vaikščioti.

→ O iš kur tamsta — paklausiau nustebęs.

Iš Pavarių, Petras Sabaliūnas, gal tamsta atsimeni?

→ Dėdė Petras, — surikau, pažinęs sėdintį priešais mane žmogų, atsirėmiau alkūne pagalvių ir nustebusiomis akimis žiūrėjau į senelį. Kaip tai, Petras Sabaliūnas, kurį iš pat mažumės pažinau kaip turtingą, pasiturintį žmogų, kursai buvo geriausias mano tėvų kaimynas ir bičiulis, dabar elgeta.

Visokios nelaimės aplanko žmogų šioje ašarų pakalnėje; bet tokiai atsitikimas, ūmus ir netikėtas, man buvo visai nesuprantamas.

Tiesa, kai mano tėvai numirė, Petras Sabaliūnas nustojo mūsų namus lankęs, ir aš, išvažiavęs mokyti, kokius 15 metų jo ir nemačiau; bet parvažiudamas netkarčiausiai į savo tėvišką, visados girdėdavau, kad Petras Sabaliūnas gyvenęs, kaip gyvenęs, gerai ir laimingai, kad savo dvi dukteri jau išleides už vyrų ir kiekvienai vienų bičių davęs po dvidešimt kelmų o o o.

Reikia paminėti, kad Petras Sabaliūnas labai mylėjo bites, Gyveno jisai viensėdyje už dviejų varstų nuo mūsų sodžiaus, padioj pamiškėj, Žemės jo buvo ne kiek, bet bičių daugybė. Vienų savų kelmų namie turėjo arti šimto; kita tiek pas savo kaimynus su bičiuliais. Keletas tokių kelmų buvo ir pas mano tėvus. Atmeru, kaip mes, maži vaikai, džiaugdavomės, pamatę Sabaliūną su savo šeimyna ateinant; kai tik Sabaliūnas vasarą pasirodydavo, žinodavom, kad ims medų ir kad kiekvienas gausime iš dėdės Petro po nemažą kvepenčio medaus korį. Ir gaudavom. Sabaliūnas mažus vaikus mylėjo nemažiau, kaip bites; dėl to, medų imant, jisai ne tik bitėms, bet ir vaikais būdavo apkišęs. Ir nuostabu, bitės niekad jos neliesdavo. Kalbėdavo jisai apie bites, kaip apie kokį šventą, labai brangų žmogui daiktą, ir visados tvirtindavo, kad bitės tada tik sekas ir esti geros, kada bičiuliai nešykštūs ir vienybėje gyvena, kada ir kitiems jų nepavydi. Todėl kiekvienam pasitaikiusiam žmogui niekad nepamiršdavo medaus duoti...

Toks tatai buvo žmogus Petras Sabaliūnas. O dabar sėdėjo priešais mane elgeta, su krepšiu.

→ Tai tamstos gal namai sudegė ar žemės nebeturi, — neiškenčiau nepaklausęs.

→ Tebėra ir namai ir žemė...

→ Tai kodėl gi tamsta elgetauji?

— Sūnus išvarė... — tik ištarė senelis, ir kardišos ašaros pradėjo riedėti iš akių.

Supratau... Sūnus... Atsiminiau, kad Sabaliūnas turėjo sūnų vienturtį, su manim vienametį; atsiminiau, kaip su tuo sūnum dar hėgiodavom medį imant, už rankų susikibę, korius čiulpdami... Tai buvo mano mažų dienų draugas, su kuriuo paskui niekados nebesusi- eidavau.

→ Tai tamstos sūnus gal jau savo vaikų susilaukė.

→ Turi bent trejetą, — drebančiomis lūpomis atsakė senelis; — jau ketveri metai, kaip jam visa atidaviau. Nieko taip ir negailiu, kaip jo vaikų... Taip juos mylėjau... Išsigandę, išplėstomis akelėmis lyfėjo mane, kaiėjau iš kiemo... O gal ir jie kada nors taip varys iš namų savo tėvą...
Ir senelio akyse vėl pasirodė ašaros.

→ Ar tamsta į savo dukteris nesiglaudei.

→ Kur man į jas glaustis. Turi jos savo vyrų tėvus dar gyvus, — tegul tik juos moka mylėti. Nėra tenai man vietos. Žinai, senas žmogus visur nemalonus...
→ Argi visur...
→ O... Ar neatsimeni tamsta senų žmonių pasakas... Įsodino kartą sūnus žilą tėvą į rogeles ir vežė iš namų, jo mažas vaikas paskui bėga. Nuvežė į mišką, išvertė senį po pušimis, rogeles ba- lin numetė. Ir eina namo. Bet vaikas nutvėrė jį už rankos, neleidžia ir praša: "Tėveliuk, tėveliuk, kam rogeles palikai. Aš neturėsiu kuo tamstos dionai atvežti..." Matai, ne senelio, tik rogelių pagailėjo. Tai ne pasaka, bet tikra tiesa; ne vienas užaugęs norėtų ko greičiausiai savo tėvus iš namų išvežti; tūk nedrįsta arba gėdinasi. Bet atsiranda ir tokių, kurie ir gėdos neturi...

→ Argi visur...

→ O... Ar neatsimeni tamsta senų žmonių pasakas... Įsodino kartą sūnus žilą tėvą į rogeles ir vežė iš namų, jo mažas vaikas paskui bėga. Nuvežė į mišką, išvertė senį po pušimis, rogeles ba- lin numetė. Ir eina namo. Bet vaikas nutvėrė jį už rankos, neleidžia ir praša: "Tėveliuk, tėveliuk, kam rogeles palikai. Aš neturėsiu kuo tamstos dionai atvežti..." Matai, ne senelio, tik rogelių pagailėjo. Tai ne pasaka, bet tikra tiesa; ne vienas užaugęs norėtų ko greičiausiai savo tėvus iš namų išvežti; tūk nedrįsta arba gėdinasi. Bet atsiranda ir tokių, kurie ir gėdos neturi...

→ Nu, tamstos bitės, — atsiminiau paklausti.

→ Tai... baigia jau rykti, — tik penki kelmai beliko; kur ne- muose vaidai, ten bitėms ne vieta.

→ Tai kur tamsta dabar gyvenai?

→ Niekur... Kai išvarė, krepšį užsidėjau, pats nepasijutau, kaip dionai atėjau... Vis gausiu vietelę pas kokį... kamininkėlių... Ne daug man tereikia...

Supratau, kad negražu taip žmogaus klausinėti, tik gaudinti. Atsiminiau, kad reikia jam kas duoti, ir pajutau, kaip mano veidas visas užkaito. Nieko prie savęs neturėjau; niekuo negalėjau atsily- ginti tam seneliui, kuris tiek kartų man mažam buvo davęs pilnų medaus korių, kuris meduotomis rankomis ne kartą glostė man mažam galvą...

Atsikėlęs susišloškojau peilį ir įėjau į kamara; iš ten išne- šiau didelę duonos riekę.

→ Atleisk man tamsta, kad niekuo negaliu tamstai padėti, — kalbėjau visas išraudęs, duodamas seneliui duonos riekę.

Nulenkę žemai žemai žilą galvą, kaip ir slėpdamas nuo manęs veidą, pasakė adiu drebančiu balsu ir drebančiomis rankomis paėmė duoną, peržegnojo ją ir įsidėjo į krepšį.

Mačiau, kiek skausmo, kiek jausmų sukėlė jo krūtinėje tas pirmasis duonos kąsnelis, iš svetimų išprašytas, Sumišęs, nežinodamas, kas besakyti, vėl pradėjau → visai ne vietoj → atsiprašinėti senelį, kad niekuo negaliu jam padėti: jaučiau, kad dalį amžinos vaikų kaltės ir aš savyje nešioju.

→ O kuo tamsta man padėsi, iš nieko daugiau iš tamtos negaliu reikalauti, → atsakė jau ramiu balsu Sahaliūnas, net ir man ramiau rados; → mano dienos ne ilgos, suskaitytos, o daug man reikia, ... pragyvėnsiu...

→ Girdėjau, ir tamsta sergi, → paklausė jisai mane.

→ Sirginėju... → atsakiau: → parvažiavau į tėvynę pasilsėti.

→ Pasitaisyti čionai, po pušynėlius vaikščiodamas, → padrąsino mane senelis: → šitą ligą tamsta miestuose gavai; tai nuo mokslų ir dulkių... Kad kuriguos būtum ėjęs, gal dabar dar sveikas būtum... Bet Dievas ne kiekvienam Drasią šventą duoda, kad ir mokytam.

Taip kalbėdamas, senelis lingavo savo žilą galvą. Paakui atsiveikino su manim ir išėjo iš kiemo. Girdėjau, kaip už vartelių pradėjo balsu malstis už savo prietelius ir geradarius...

LIETUVA IR LIETUVIAI SVETIMŲ SPAUDOJE

KILNUS ATSIŠAUKIMAS DĖL LIETUVOS LAISVĖS

New York Journal-American praneša, kad senatorius Villis įteikė Jungt. Amer. Valst. Kongresui rezoliuciją, kurioje prašo Lietuvos Nepriklausomybės atstatymo. Jis paaiškino, kad Jungt. Amer. Valstybės niekuomet nėra pripažinusios Lietuvos ir jos kaimynų → Estijos ir Latvijos užkariavimo. Šiuo atveju mes buvom nepalenkiami, pasakė Villis. Kviesdamas prezidentą ir užs. reik. ministeriją panaudoti savo įtaką į kitas pasaulio Valstybes, kad būtų atstatyta Lietuvos Respublikos Nepriklausomybė ir pravesti laisvai ir demokratiškai rinkimai, Villis pridūrė: "Mano rezoliucija sutampa su Atlanto Chartezio principais, su dabar aptilusia Tautų Sąjunga ir visais kilniais jausmais, kuriuos mūsų vyriausybės vyrai taip įtikinančiai ir dažnai skelbė. Tegul pakelia kongresas savo balsą už tai ką mūsų vyriausybės vyrai rodė kaip idealą." Jis atsišaukė taip pat į prezidento Trumano "12 punktų", kuriuose prezidentas pabrėžė, kad Jungt. Amer. Valstybės nados savo pripažinimo kiekvienai vyriausybei, kurią kokta nors svetimą jėgą primes kitai tautai.

Jungt. Amer. Valst. senatorius kaltina Rusiją; kad ji užkariavusi Estiją, Latviją, Lietuvą, Lenkiją, Vengriją, Rumuniją, Jugoslaviją, Bulgariją ir danų salą Bornholmą. Pžordžijos deputatas Hoksas sako: "Rusijai planuojant, kaip padidinti savo valstybę ir pagrobti kraštą po krašto, kad užkariavus juos ir pavergus, komunistinės organizacijos mūsų valstybėje pradeda kūrstyti gindus ir streikus pramonėje."

"RELATIONS" KORESPONDENTAS LIETUVIŲ STOVYKLOSE

Montrealy prancūzų kalba leidžiamas žurnalas "Relations", išspausdino laišką vieno korespondento, kuris esąs lietuvių kilmės ir kuris buvo nariu benamių šelpimo misijos Vokietijoje. Jisai apėmęs 300 lietuvių stovyklų, kuriose esą apie 80.000 Lietuvos žmonių, daugiausia inteligentų, gydytojų, profesorių, advokatų, mokytojų, visuomeninkų, valdininkų, — taipgi nemažas skaičius ir ūkininkų bei darbininkų. Jo turimomis žiniomis, iš Lietuvos buvo išvežti, ar savo gyvybes gelbėdami išėgo 80% gydytojų, 70% advokatų, 70% inžinierių, 85% valdininkų, 60% biznierių.

Vokietijoje dabar esą apie 3.000 lietuvių moksleivių ir studentų, o bebras benamių skaičius Vokietijoje siekia tarp 150.000 ir 250.000. Jie, kaip toliau rašoma, yra išvargę, išnervinti, daugelis serga arba beviltiškai nušūdę. "Jų medžiaginis ir dvasinis kentėjimas pralankia bet kokį įsivaizdavimą. Aš niekada nemačiau tiek daug asarų, tiek verkiančių motinų ir našlaičių, kurie netekę savo tėvų. Tai žmonės, kurie neteko turto, namų ir tėvynės. Ir vis dėlto iš 80.000 benamių lietuvių, kuriuos apėmė, nesuradau nė 10, kurie norėtų grįžti į savo kraštą, kol tenai rusai šeiminkauja." Toliau, sakoma, kad lietuvius reikėtų iš stovyklų išleisti, padėti jiems surasti darbo Vokietijoje ar kitur, ir, ypač, greit juos subalpti.

LIETUVA DAR TEBĖRA BUVO TAUTŲ SĄJUNGOS NARIU

"Amerika Echo" iš Ženevos praneša, kad Tautų Sąjunga bus likviduota, kaip tik pradės darbą San Francisko įsteigta Jungt. Tautų organizacija. Laikraštis pažymi, kad nemažą klausimą sudarys tos tautos, kurios buvo Tautų Sąjungos narės, bet kurios dar nėra priimtos į Jungt. Tautų skaičių. Tarp tokių valstybių minima ir Lietuva. Toliau tas pats laikraštis rašo apie nepriklausomos Lietuvos ūkinę pažangą, net sako, kad Lietuva buvo vienu iš pažangiausių ta prasme kraštų.

Tas pats laikraštis giria lietuvius, kad jie gina savo tautos reikalus kur tik gali. Kaip pavyzdį primena atsitikimą Philadelphijoje: kai lietuviai sužirojo, kad buv. prez. Hooveris kalbės apie naują Europos santvarką, telegrama paprašė, kad Hooveris nepamirštų ir Lietuvos reikalų, ir jis jos nepamiršo.

PER ISLANDIJOS RADIJĄ — PASKAITOS APIE LIETUVĄ

Islandų gimnazijos direktorius geografas ir istorikas Knuten Arrgrimmsson per islandų radiją skaitė paskaitą ciklą apie Lietuvą. Paskaitas išleis atskira knyga.

MANO BAZNYČIA

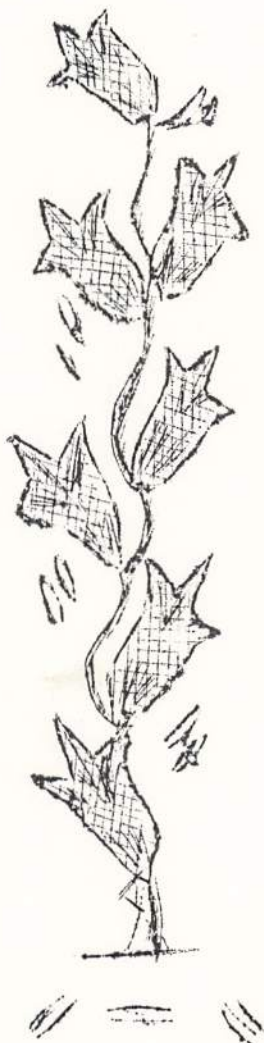
Maną bažnyčia teturi
 Vieną šventyklą tiktai
 Kur tūkstančiai žvaigždžių spindi
 Ir plaka širdžių tūkstančiai.

Mano bažnyčia berybė,
 Ji kviečia kiekvieną ateit
 Ir garbinti jos viešpatybę
 Ir viską, kas gyva ten.

Mano bažnyčia tai erdvė
 Jos pamatas - žemė visa
 Jos šonios tai dangus mėlynas,
 O vynas altoriaus - rasa.

Kodėl dūmai bažnyčioj?
 Tai kvapas visų gėlių
 Malda tai-upelių šniokštimas
 Ir užesys girių žalių.

J a - t é .

NACISKASIS SLIBIMAS UŽGRIŪVA AMT LIETUVOS

Antusias pasaulinis karas savo audra smarkiai palietė mūsų tėvynę Lietuvą. Žlugus Lankijos valstybei, didysis rytų kaimynas Sovietų Sąjunga dar labiau priartėjo prie Lietuvos sienų. Maža to: ji už Vilniaus kraštą įkelia savo koją ir į pačią Lietuvą. Prisiminkime tai, kiek mes padėjome pastangų, kad Vilnius būtų gražintas Lietuvai ir kokiomis nuotaikomis portokio ilgo laukimo mes sutikome žinią, kad Vilnius pagaliau gražintas Lietuvai. Ar taip mes įsivaizdavome tą valandą, kada mes išgirsime šią džiugią žinią? Kodėl taip buvo, kodėl turėjo Lietuva tą valandą nesidžiaugti? O todėl, kad jautė, jog tai yra paskutinis ligonio pavalgėdijimas prieš mirtį. Visa Lietuva jautė, kad neilgai jai teks taikingai sugyventi su savo geradėju. Kaip toliau įvykiai vystėsi mums yra visiems gerai žinoma. Mūsų kraštas, viena po kito turėjo pergyventi didžiausius bandymus, kurie ir iki šiai dienai nesibaigia. Čia Klaipėdos krašto netekimas, čia pirmoji okupacija su skaudžiais vidurinėmis įvykiais; čia tuoj antroji okupacija, kurią pakeitė vėl pirmoji, kuri ir šiandieną laiko dar prisilėgusi mūsų brolius likusius tėvynėje. Šiandieną nesigilindami giliau į visus okupacinius laikotarpius ilgiau sustosime ties antruoju laikotarpiu - naciš-

kuoju. Išaušo saulėtas ir gražus 1941 metų pavasaris. Tačiau lietuviai nesidžiaugė pirmaisiais saulutės spinduliais: jo dvasią slėgė neapsakomas skausmas matant savo tėvynėj šeiminkaujant svetimuo- sius. Atėjo tragiškosios birželio mėnesio vidurio dienos, lietuvius apėmė siaubas. Tomis siaubo dienomis beginklių žmonių akys pradėjo krypti į vakarus vildamiesi sulaukti išsigelbėjimo. Išaušo 22-ji birželio. Iš vakarų pasigirdo duslus dundėjimas ir ūžimas. Žmonių akys prisipildė džiaugsmo ašaromis. Vienas antrą sutikęs, nepasitikėdami klausinėjo, nejaugi tikrai Dievas išklausė mūsų maldas. Taip, Dievo bandymai nesibaigia, iš vienos nelaimės žmogus išbri- dęs, greitai pasijunta į antrą įpuolęs. Tą dieną per visą kraštą ruskanbėjo džiaugsmo banga, kilo karas, o kartu prisikels ir lisis- va tėvynė. Dar taip ryškiai prisimename tas valandas ir tų žmonių pavardes, kurios buvo paskelbtos sudarant laikinąją vyriausybę. Džiaugsmo ašaroms nebuvo galo. Pradžė pro kraštą karo audrą, o dienos alinko įprasta vaga. Mūsų laikinoji vyriausybė vis nepradeda savo darbo. Taip praėjo viena savaitė, antra, vienas mėnesis, ant- ras; o kaip nieko, taip nieko negirdėti apie mūsų vyriausybę. Žmonių ūpas pradėjo kristi. Vietoj to, kad pradėtų veikti mūsų lai- kinoji vyriausybė, į Kauną ir kitus didesnius miestus atsikraustė Berlyno skirtieji vokiečių civilinės valdžios komisarai. Paskui ėjus pradėjo plaukte plaukti įvairiausio rango mažesni valdininkai ir tarnautojai. Taip kad po keletos mėnesių nebuvo nė vienos įsta- gos ar įmonės, kur nesėdėtų vokiečių civilinės valdžios patikėti- niai. Kartu su valdininkija atsikraustė ir jų šeimos, į kaimus ir miestelius sugrižo 1941 metais repatrijavę vokiečiai. Tuoj prasi-

dėjo atiminėjimas iš lietuvių geresnių ūkių, galvijų ir kitų daiktų ir perdavimas vokiečiams repatrijantams. Kaip žinome, vokiečiams išvykstant iš Lietuvos rusų valdžia Vokietijai už paliktus ūkius ir visą kitą turtą sumokėjo. Gyvulius ir ūkio padargus rusai išpardavė lietuviams, o grįžę vokiečiai be jokio užmokėsio be jokio atsitiesimo pradėjo atiminėti tuos daiktus, kuriuos lietuviai iš rusų valdžios buvo pirkę. Vokiečiai-repatrijantai krašte pasijuto tikrieji šeimininkai. Taip per trumpą laiką vokiečiai repatrijantai tiek prisiplėšė lietuvių turto, kad neturėjo jį kur dėti, nors iš Lietuvos išvažiavo būdami dideli skurdžiai. Maža to, jie pradėjo įskundinėti lietuvius neatliekančius duoklės, pradėjo pastoti kelis lietuviams važiuojantiems į miestelius ir kratyti važimus ar nevažiava kaip nors į miestą kokius nors produktus parduoti badaujantiems tautiečiams. Kada atėjo lietuvių mobilizacija į vokiečių kariuomenę, tai vokiečiai-repatrijantai parodė didžiausią savo tautinį susipratimą ir visi ginkluoti stėjo į lietuvių medžioklę. Ne vienas mūsų brolis padėjo galvą per repatrijantų ištikimybą savo naciškam viešpapiui.

Tuoį vokiečiams apriboti maistą ir kitomis prekėmis atsidarė didžiulės ir pačios geriausios krautuvės, kur didelėmis raidėmis buvo užrašyta "Tik Vokiečiams," atseit kitatautis-tenedžiūta įkelti koją. Lietuvių krautuvėse išskiriamą juodą duoną ir kartais degtukų dėžutes, beveik nieko nebuvo galima gauti nors ir su kortelėmis. Tuo tarpu vokiečių krautuvėse netrukdavo nieko. Nekuriuose Lietuvos miestuose buvo atidarytos pieno krautuvės vokiečių turimiems šunims maitinti. O tuo tarpu Lietuvos miestiečių vaikučiai mogaudavo skirtos pieno normos. Geresnieji įstaigų pastatai, mokyklos, restoranai buvo tuojuos sekvestruoti vokiečių reikalams. Iš miestų centry buvo iškraustyti visi gyventojai, net patys namų savininkai turėjo iškrauti pastogės miestų pakraščiuose. Prisininkime kas buvo bolševikmečiu, savininkai turėjo mokėti nuomą už savo butą, o vokiečiai visiškai iškraustė. Visi fabrikai ir įmonės, nors dirbo didžiuliu tempu ne pertraukos iš mūsų žaliavų, tačiau gyventojams nebuvo leista nieko pirkti. Juodojo biržojo už aukštas kainas iš vokiečių valdininkų buvo galima pirkti viską. Taip pavyzdžiui Kauno komisaras Gramer per trumpą laiką spėjo įspekuluoti apie 20.000 litrų benzino. Tokių ir panašių pavyzdžių galima rasti begales. Dar didesnis partijos savavaliavimas buvo teisinėje srityje. Puikiai nes prisimename bolševikų prikinėtus mūsų tautiečiais kalėjimus bei koncentracijos stovyklas. Tačiau dar ryškiau nes prisimename tūkstančius mūsų tautiečių išžudytų be teismų be tardymų. Mes gerai prisimename Praveniškius, Rairius, Petrašiūnus ir kt., bet tada daugumą buvo pakrikusios besitraukiančios kariuomenės ir milicijos darbas, kuri koku nors būdu norėjo išlieti savo kerštą už fronte nepasisekinus ir lietuvių partizaninį veikimą. Tačiau naciškuoju laikotarpiu lietuvių žudymai, gaudymai ir trėnimai vyko frontui esant už 300-400 kilometrų, kada krašte buvo ranybė ir veikė civilinė valdžia. Prisininkime taip pat ir žydų tragedija. Kuo kaltas vienonų ar dviejų metų kūdikis, kad jis ginė žydu. Argi rasime kur nors pasaulyje panašų įstatymą, kuris draustų kuriai nors tautai gyventi. Tai yra barbariš-

kiausi įvykiai visoje žmonijos istorijoje. Nemažas mūsų tauriųjų tautiečių skaičius rado sau "poilsį" tolimuosiuose rytuose, bet taip pat nemažas skaičius rado jį ir "kultūringuose" vakaruose. Ir už ką? Už tai, kad jie buvo gimę lietuviais, kad jie mylėjo savo kraštą, troško laisvės, troško savo tautai briesesnės ateities,

(-p-)

NŪRNBERGO BYLA (tęsinys)

Didžiąją vokiečių karo nusikaltėlių kaltinamasis raštas formuluotas į 4 skyrius. Pagal pirmą - dėl bendro plano ir sąjunkslo - kaltino Jungt. Amer. Valst. prokuroras Džeksonas su keleta kolegų. Hitlerius tapo vokiečių nac. soc. partijos "führeriu" 1921 m. (partija įsistatė 1 metais ankščiau), Visą pirmą nacistai pagrobė valdžią Vokietijoje, išnaikino visas demokratines laisves, atsiskaitė su priešais. Po to jie išdirbo užsienių politikos planą, kurio pravedimas vėliau prasidėjo Austrijos ir Čekoslovakijos užpuolimu. Austrija jie prijungė prie Vokietijos 1938 m. kovo 12 d. Visai pasirodė, Hitlerius ir Co, nukrypo į Čekoslovakiją. Pirmiausiai jie paruošė Sudetijos prijungimą, o 1938 m. rugsėjo 29 d. Munchene, grėsindami karu, gavo Anglijos ir Prancūzijos sutikimą ir Čekoslovakijos nesipriešinimą, pažadėdami čekų apgyventus plotus neliesti. Bet 1938 m. kovo 15 d. jie okupavo taip pat Čekoslovakiją. Po to kaltinamieji ruošėsi karui: jie ginklavosi, tydimis kūrė sutarimus dėl Daningo klausimo ir t.t.

Šią kaltinamojo akto dalį papildė daugeliu dokumentų ir paliudymu. Prokuroro Džeksono kalba, papildymai, dokumentai, filmos ir kita yra milžiniška medžiaga, su kuria galima susipažinti tikrai store knygoje.

Antroje kaltinamojo akto dalyje kaltinimą palaikė anglų prokuroras Schawcross, kuris gruodžio 4 d. pradėjo savo 30-tūkst. žodžių ilgą kalbą. Jo kalbos turinys buvo teisiųjų kaltinimai dėl užpuolimų, kurie įtraukė jį kraštą į karą su daugeliu kitų valstybių. Jų paruošta ir vadovaujama Vokietija užpuolė 1939 m. rugsėjo 1 d. Lenkiją, kas iškėlė tuojaus, rugsėjo 3 d. karą su Anglija ir Prancūzija. Daniją ir Norvegiją Vokietija užpuolė 1940 m. balandžio 9 d., Belgiją, Olandiją ir Liuksemburgą - 1940 m. gegužės 10 d., Jugoslaviją, Graikiją - 1941 m. balandžio 6 d., Sovietų Sąjungą - 1941 m. birželio 22 d., Jungt. Amer. Valstybes - 1941 m. gruodžio 11 d.

Prokuroras Schawcross kaltinimo palaikymui, kaip įprasta, seką papildymai, įvairūs įrodymai ir liudijimai. Kaip praneša švedų laikraštis "Expressen", Nürnbergo visuotinę nusistebėjimą sukėlė tai, kad prokuroro kalboje nebuvo nei kiek paliesta Hitlerio vyriausybės svarbiosios kalbos su Molotovu, kai pastarasis 1940 m. lapkričio mėn. buvo nuvykęs pasitarimams į Berlyną. Tikimasi, kad šie pasitarimai, taip pat kaip 1939 m. sutartis tarp Vokietijos ir Sovietų Sąjungos atsiskleis šitoje didžiulėje byloje pakankamai viešai ir "vienam teisėjui" teks jaustis kaltinamuoju.

R A D I J O P R A N E S I M A I I S T Ė V Y N Ė S

Savo aktu vyriausybė-visai eilei mokslininkų ir menininkų suteikė garbės titulo laipsnį. Liaudies mokslinimo srityse: prof. J. Kriščiūnui, doc. D. Rudzinskui, prof. V. Ruokiui (visi Fotruvos akademijos), J. Žemaičiui, prof. T. Ivanauskui, dr. X. Grybauskui, prof. A. Purėnui ir prof. P. Sivickiui; medicams: prof. Mažyliui, dr. J. A. Staugaičiui ir dr. A. Didžiuliui; menininkams: kompoz. J. Bendoriui, muzikui K. Galkauskui, dirigentams J. Tallat-Kelpšai ir M. Bukšai, liaudies ansamblių vedėjui J. Švedui, dain. P. Kalpokui (miręs), skulptoriams P. Rimsai ir J. Mikėnui, Vilniaus valstybinio teatro vyr. rež. B. Dauguviečiui, režis. A. Sutkui, baletininkams: M. Juozapaitytei-Kelbauskienei ir B. Kelbauskui, operos solistams A. Šeidekai ir J. Mažeikai ir dramos aktoriams J. Sipariui, D. Rymaitėi ir K. Juršai.

+++ Plačiai pradėjo veikti Žemaičių meno teatras Telšiuose, davė net keturias premjeras: Bernoto pastatytą K. Binkio "Atžalyną", Butky Juzės pastatytą Žemaitės → "Tris mylimas", M. Mikutoa pastatytą A. Čechovo → "Sniego karalaitė" ir B. Lukošiaus pastatytą Žemaitės → "Petrą Kurmeli". Pastarąją vaidino Dulskytė, Kavaliauskas ir kt. Muzika K. Kavecko, išpildė Visockio orkestras. Teatras gastroliavo Klaipėdoje, Kretingoje, Plungėje, Varniuose ir kt.

+++ Tarybinė Lietuvos vyriausybė yra paeikeitimų. Liaudies komisarių tarybos pirmininku buvo ir yra M. Gedvilas, J. vidaus reikalų liaudies komisaro A. Guzevičiaus vietą paskirtas J. Bartušinas, žemės ūkio komisaras → J. Laurinaitis, prekybos → V. Augustinaitis, teisingumo → K. Domaševičius, maisto pramonės → K. Andriejaitis, užsienių reikalų → P. Rotomskis ir švietimo → J. Žiugžda. Valstybinio plano komisijos pirmininku yra J. Vaišnora.

+++ Vilniaus universiteto rektorius yra K. Bieliukas, sekretorius → dr. D. Budrys. Kauno universiteto rektorius yra Prof. A. Purėnas, prorektorai → dr. J. Kupčinskis ir inž. V. Mošinskis; technologijos fakultete dekanas → dr. inž. J. Indriūnas, medicinos → prof. V. Lašas, statybos → inž. A. Bistriokas, istorijos → filologijos → prof. A. Janulaitis; prodekanai (anksčiau tokių nebuvo): V. Klimavičius, gyd. B. Abraitis ir inž. J. Janivkis.

+++ Lietuvos rašytojai ruošia naujas operas; rašyt. Marcinkevičius ir Tilvytis rašo operą "Tadas Blindas", muziką šiai operai parašys prof. Gruodis; Kazys Inčiūra rašo operą "Margis", muziką → R. Šiūnas; Vytautas Sirijos-Gira → "Hitlerininkų okupuotoji Lietuva", muziką → Kleinickis; Vaidiūnienė su kompozitorium Pakalniūku ruošia operą-pasaką vaikams, liaudies pasakų motyvais, kai kurias šių operų manoma pastatyti 1946 m. pradžioje.

+++ Literatūriniam gyvenime žymų vaidmenį vaidina Juozas Keiliutis ir Antanas Miškinis.

→→→ Gruodžio 23 d. "Tiesa" praneša, kad Amerikos Lietuvių atstovas (tarykščių-komunistų laikr. "Laisvė" redaktorius), dabar viešąs Lietuvoje, Antanas Bimba, lydinas Lietuvos Taryb. sąjungos drg. Paleckio aplankė Vilniuje visą eilę žmonių.

→→→ Gruodžio 3-10 d. įvyko pasitarimas Lietuvos Sov. Resp. delegacijos su Lenkijos vyriausybe dėl evakuavimo iš Lietuvos lenkų ir žydų, turėjusių 1939 m. IX.17 Lenkijos pilietybę. Susitarimas baigėsi protokolo pasirašymu dėl šių asmenų registravimo ir išvežimo į Lenkiją. Protokolą pasirašė Lietuvos užs. reik. liaud. komisaras Rostomskis ir Lenkijos → Žimovskis.

→→→ Dažnai per radiją minima "pasidžymėjusieji lietuviai": Morozov, Kapralov, Vetron, Bankov, Miranov, Mitronov, Skoll ... ir kt. daugumoje apdovanoti ir dirba įvairiose srityse.

→→→ "Tarybų Lietuvos" vyr. redaktorius Jonas Šinkus, sekretorius V. Roda ir redakcijos kolektyvas: A. Venolova ir Ed. Viskanta. Dar yra keletas skyrių redaktorių.

→→→ Rašytojas B. Bruogo parašė dramatinį veikalą "Pavasario giesmė".

→→→ Vilniaus konservatorijos vedėju yra muzikas Jonas bendorius.

→→→ Veterinarijos Akademijos (Vilijampolėje) rektorius yra prof. Žemaitis.

LEGALIZUOTAS VYRIAUSIAS LIETUVOS IŠLAISVINIMO KOMITETAS

Kaip spauda praneša, sąjungininkų kariuomenės vadovybės yra pripažintas Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas visų lietuvių-pabėgėlių politinė atstovybė, ir jos nutarimai be išimties taikomi visiems lietuviams, kurie gyvena buvusiojo Vokietijos teritorijoje.

LIETUVIŲ PATIEKŲ STAIKMENŲ KOPENHAGOS PING-PONG UNION TURNYRE

Danų laikraštis "Aftenbladet" praneša, kad didžiajame Kopenhagos stalo teniso turnyre pradžioje susitiko KB klubo A ir B komandos. Susitikimą laimėjo A komanda santykiu 5:4. Tačiau šio klubo B komandoje žaidė lietuvis - stud. J. Kučinskas, kuris kaip pabėgėlis gyvena KB halėje. Jis visus nustebino savo geru žaidimu ir pabėgėlyje 3-jų setų kovoje laimėjo prieš Danijos meistrį Niels Bennike.

Pažymėtina, kad vasarą J. Kučinskas laimėjo suruoštą Pabaltės stalo teniso turnyrą, kuriame dalyvavo virš 30 lietuvių, latvių ir estų žaidėjų. Lietuvoje J. Kučinskas daugiau buvo žinomas kaip krepšininkas ir plaukikas, bet ne kaip tenisistas. Todėl jo laimėjimas prieš Danijos stalo teniso meistrį, ypatingai rodė buvusią aukštą Lietuvos stalo teniso klasę.

SVĖDIJOJE INTERNUOTŲ PABALTIEČIŲ PAŪSTIS SUKĖJIA

Internuotų pabaltiečių klausimas paražu dingsta iš švedų spaudo-
dos eilėraščių. Apie internuotųjų sveikatos atovį, to taip pat ir apie
jų likimą žinių mažąjį Didesnė jų dalis dabar koncentruota vienoje
ligoninėje. Kaip praneša "Stockholm Tidningen" Švedijos armijos be-
fas nubaudė keturionis dienomis amestą kariusius pabaltiečių stovyka-
ly sargybu viršininkus užtai, kad jie savo laiku karaliui pasirašė
telegramą, kurioje pareiškė, kad įsakymo vykdymas sąryšy su inter-
nuotų pabaltiečių evakuacija, nesudarys jiems garbės ir malonumo.
Internuotuosius nepilnamečius pabaltiečius Švedijoje norėjo adoptuo-
ti jų tautiečiai dėl to į teikė prašymus. Dabar teisingumo departa-
mentas pranešė, kad tai gali įvykti tikrai kai adoptuojamieji yra
jaunesni negu 18 metų. Pagrindas toks, kad pabaltiečiai, kaip "Dovo
Sąjungos piliečiai", šiuo atveju esą pakliauti rusų įstatymui, pa-
gal kurį pilnamečiais skaitoma 18-ai metų suėjus. Tarp 167 internu-
otų pabaltiečių 43 esą jaunesni negu 21 metų. "Aftonbladet" pareiškia,
kad pabaltiečių sluoksniai Stockholme įvertina tai kaip likimo ironi-
ją, jeigu juos laiko sovietų sąjungos piliečiais ir taiko jiems
rusų įstatymą - kai tuo tarpu gruodžio 19 d. Anglijos Žemumyose
Rūmuose pabaltiečiai buvo pripažinti savo būvusią nepriklausomą
valstybių piliečiais. Paskutiniomis žiniomis, iš naujo surkėjant in-
ternuotų pabaltiečių būklę, jie vėl pradėjo badauti.

KULTURINĖ TAUTIEČIŲ VEIKLA IŠTRĖMIME

+++ Poetas J o n a s K u r o s a - A l e k s a n d r i š k i s,
anksčiau paruoštą eilėraščių rinkinį spaudai "Be tėvynės brangios",
papildė naujais eilėraščiais. Turi ir poėmų parašęs. Poetas gyvena
Paryžiuje, bet greitai laiką išvyksta į Ameriką, kur profesoriaus
Marijonų kolegijoje Marianopoly ir dirbs tėnykštėje spaudoje.

+++ Rašyt. V y t . J a k š e v i š i u a - A l a n t a s
parašė trijų veiksmų dramą "Aukštadvaris", kurioje piešiamas mūsų
bajorų gyvenimas. Paruošė spaudai ir novelių rinkinį.

+++ Poetas J a K r ū m i n a s ruošia spaudai eilėraščių ir
baladžių rinkinį. Be to, numatęs paruošti legendų ir poėmų rinkinį.

+++ Poetas P. B a b r i ū k a s atidavė spaudon naują eilė-
raščių rinkinį. Tai patys naujausi eilėraščiai, sukurti ištrėmimo.

+++ Rašyt. K. M r a z a l a i š i ū - K r ū m i n i e n ė paruo-
šė spaudai novelių rinkinį ir baigia rašyti apysaką iš netolimos
praaities.

+++ Dail. A. V a i š a i t i s ir poetas B. B r a n -
d ž i c n i s paruošė spaudai gausiai iliustruotą vaikams pradžios
mokslų "Absolėlė".

+++ Muzikantas G. L o n i g a s paruošė dūdų orkestrui fokstron-
tą "Palangos jūra" ir ketetą mažų dalykėlių.

XX
 XXXX P A S A U L I O Į V Y K I Ų A F Ž V A I G A XXXX
 XXXX XXX

MASKVOS KONFERENCIJA PASIBAIGĖ

Si konferencija savo užsimojimais buvo dar kuklesnė negu ankstesnėsios, tam gavosi ir atitinkami rezultatai. Konferencija pradėjusi svarstyti kelis rintesnių klausimų (pv. Irano ir kt.) turėjo juos atidėti dėl nerugalimų nuomonių skirtumų. Anglų laikraštis *Evening News* paskelbė sensacinę žinią, kad sov. sąjunga, užrišusi kraustymą iš Irano reikalauja, jog tuo atveju anglų kariuomenė išsiųkeltų iš Graikijos, Palestinos ir Javos, o J. A. V. — iš Kinijos ir Egipto.

Konferencijoje pasiekta kelias grynai techninis pobūdžio susitarimų, būtent, dalinai susitarta dėl Japonijos kontrolės klausimų — dėl Korėjos atstatymo; susitarta suvienyti ir sudemokratinti Kiniją ir padaryti galimybę pilietiniam karui bei atitraukti iš ten svetimą kariuomenę; Rumunijoje praversti laisvus, visuotinius rinkimus, atstatyti religijos ir žodžio laisvę. Dalinai susitarta ir dėl Bulgarijos vidaus valdžios reformos; ir — dėl atominės energijos kontrolės įsteigimo. Be to, susitarta ruošiant taikos sutartį su Italija, Rumunija, Bulgarija, Suomija — dalyvaus variais tik Sąjunginės valstybės, 1) Taikos sutarties sąlygas su Italija paruoš D. Britanijos, J. A. Valst., Prancūzijos ir Sov. Sąjungos užs. reik. min. 2) Taikos sutarties sąlygas su Rumunija, Bulgarija ir Vengrija — Sov. Sąjungos, D. Britanijos ir J. A. Valst. užs. reik. min. 3) Taikos sutarties sąlygas su Suomija paruoš Sov. Sąjungos ir D. Britanijos užs. reik. min. Užsienio reik. min. pavaduotojai tuoju atnaujins darbą Londone. Paruošus sutarčių sudarymo projektus bus sušaukta konferencija, kurioje be J. A. Valst., D. Britanijos, Prancūzijos, Kinijos ir Sov. Sąjungos užs. reik. min. dalyvaus Brazilijos, Indijos, Lenkijos, Ukrainos, Čekoslovakijos, Australijos, Belgijos, Kanados, Abėsinijos, Graikijos, Pietų Afrikos ir Jugoslavijos vyriausybės. Taikos konferencijoje dalyvaus viso 21 valstybė. Konferencija prasidės 1946 m. gegužės 1 d.

"OBSERVER" ŽURNISŲ UŽS. POLITIKOS PASIKEITIMO

Specialiame straipsnyje anglų laikraštis "Observer" rašo apie pasikeitimo tendencijas rusų užs. politikoje, kuri išplaukia iš Kalinino paskutinės kalbos. "Galima būtų pasakyti, kad rusų politiką dabartiniu metu ruošiasi iš ofensyvos pereiti į defensyvą. Negalima užginčyti, kad rusų politika visoje rytų Europoje tapo švelnesnė. Paskutinis įrodymas tam buvo daugely vietų įvykę rinkimai, kaikurių lenkų politikų išlaisvinimas, kuriuos Maskva dar šiais metais nutelsė ilgametę kalėjimo bausmę, o taip pat rusų kariuomenės atitraukimą iš Čekoslovakijos. Dabartinė rusų defensyvinė politika, žinoma, neišjungia taip pat kaikuriuos ofensyvinius žingsnius, kaip tai

įžodo Irano įvykiai. Bet ir šiuo atveju galima buvo jau senai kons-
tatuoti labai ribotus siekimus, nes Maskva uždraudė kokią būdu
pasireiškiančius separatyvinius siekimus Azerbeidžano Vyriausybės.

Rusų taktika Tolimuose Rytuose buvusi dar atsargosnė negu Eu-
ropoje ir Artimuose Rytuose. Iki šiol Maskva prieš amerikony kontro-
lę Japonijoje protestavusi labai švelniu tonu.

JUNGT. AM. VALST. KARIŪNŲ NUOMONĖ APIE RUSUS

Amerikony kariūnas, 2-jo leiten. B. Medfieldas paduoda patirtus sa-
vo įspūdžius apie rusus būnant belaisviu Lenkijoje. Jis rašo: "Kai
rusai užėmė Lenkiją, juos įprasta buvo matyti rusigėrusius, nešvarius
ir labai ištvirkusius. Rusų okupuotoje zonoje visų labiausiai apgaile-
stautina yra moterų būklė. Nelaimingosios labai dažnai kreipdavos
į mus ieškodamos pagalbos. Mažai ką tegalėjome mes joms padėti. Daus-
gelis jų buvo net po 40 kartų išprievartautos, ir ieškodavo savo kan-
diama galo navižudybėje. Nors esu dažnai miręs iš akis žiūrėjęs,
bet prisiminimai apie rusus pasiliko visuomet kaip bauriausia iš-
mė iš visų mano karo atsiminimų. Tegul Dievas žmonių apsaugoja nuo
rusų."

RUSAI REIKALAUJA TURKIJOS PLOTŲ

Kaip praneša TT agentūra iš Maskvos, rusų spauda viešai parei-
kalavusi Turkijos plotus, kurie ribėžiuojasi su Sov. Gruzija. Dar
minima dėl Karso ir Ardahanos plotų, palei Juodosios jūros pakraš-
tį, kurie kadaise priklausę Rusijai.

Visų pirmą du gruzinų mokslininkai paskelbė vieną viešą laišką
Tifliso laikraštyje; šis laiškas perspaudė Maskvos laikraščiai, po
ko pradėjo kampaniją "mūsų pagrįsti reikalavimai iš Turkijos," o
taip pat išvis pradėta akcija prieš Turkiją.

REIKALAUJA PANAIKINTI CENZŪRĄ

Angly ir amerikony žurnalistai Maskvoje pareikalavę Molotovą
panaikinti cenzūrą jų pranešimams.

Savo proteste žurnalistai sako, kad Rusija yra vienintelė iš
keturių didž. Valstybių, kuri nepanaikino karo cenzūros, ir kuri daž-
nai yra nevykusi ir diktatoriška. Cenzoriai net ne visuomet moka
angly kalbą, Molotovas savo atsakyme pasiskinęs, kad laiko visą šį
klausimą nepagrįstu ir todėl atmeta.

BOLŠEVIKŲ ĮTAKA BALKANUOSE IR VID. EUROPOJ SILPNĖJA

Žinios iš rytų ir vidurio Europos, ypač iš Lenkijos, Bulgarijos
ir Jugoslavijos, yra labai pesimistiškos. Tuose sovietų kontroliuo-
jamuose kraštuose komunistai vartoja žiauriausią terorą prieš opo-
ziją. Bežališkuose pranešimuose sakoma, kad komunistų įtaka tų kraš-
tų gyventojuose silpnėjanti.

Dėl "maršalo" Tito teroro Jugoslavijoje, kaip tenka girdėti,
Jungt. Amer. Valst. ir Anglija ruošiasi pasiųsti votas.

KARO NUOSTOLIAMS ATLYGINTI NUSAVINYS PIRKIAS ĮMONES

Eizenhoveris praneša, kad sąjungininkai karo nuostolių atlyginimui nusavins šias perklas dides vokiečių pramonės įmones: švinių fabriką Sveinfurte, kuris yra didžiausias Europoje; didžiausią vokiečių garlaivių dirbtuvę Bremane, orlaivių motorybų fabriką-Minchene, Mancheimo cheminių fabriką ir požeminę lėktuvų fabriką Heidelberge.

SULAIKYTI RUSŲ KARININKAI-SPEKULIANTAI

Vienoje didelėje akcijoje prieš judesio biržos prekybą Berlyne anglų ir vokiečių policija vieną dieną sulaukė 2.000 žmonių jų tarpe daugiau negu 100 rusų karininkų ir kareivių. Kei anglų, nei amerikų sulimtyjų tarpe nebūto. Rusai mėgino bėgti, o kaikurie - priešintis.

ATOMINĖS BOMBOS PABŪKOJE SPROGIMAI VYKSTA TOLIAU

Atomine bomba, kurią amerikonai šią vasarą numetė ant Nagasaki, pareikalavo 30.000-40.000 aukų. J. d. V. militarinė valdyba konstatuoja, kad panašus skaitčius mirė sekandėmis savaitėmis po to. Dabar "Associated Press" praneša, kad mirties įvykiai tebesitę sia ir toliau; tai sukelia gamtos spindulius - atomo dalinimasis veikia į gyvybės naikinančiai. Ar atomai sustos kada nors dalintis ir ar visu žemė neišsiskaidys į elektronus - mokslininkai, turbūt, negalėtų atsakyti.

UNRA-I NAUJOS LĖSOS

Mc-T. praneša, kad J. d. V. senatas paskyręs UNRA-i tolimesnį kreditę 550 mil. dolerių sekandinių metų veikimui ir paskutinio momentu išgelbėjęs iš sunkios padėties. Pagal senato nutarimą UNRA gali panaudoti šią sumą tose šalyse, kur amerikų žurnalistams leistas laisvas veikimas.

EIZENHOVERIS PASKIRTAS ŠTABO VIRŠININKU

Ligšiolinis amerikų zonos Vokietijoje viršininkas gen. Eizenhoveris paskirtas Jungt. Am. Valstybių generalinio štabo viršininku. Admirolas Nimicas paskirtas laivyno šefu. Eizenhoverio įpėdinis Europoje paskirtas gen. Mak Nersul. Jis įeis taip pat ir į Sąjungininkų militarinę kontrolinę komisiją.

KOVOS SU IŠLIKUSIEMS ŠIAURĖS VOKIETIJOJE

Anglams šiaurės Vokietijoje tenka formaliai kautis su lenkais, kurių maždaug 5.000 belaisvių pabėgo iš stovyklos, pasislėpė miškuose ir terorizuoja visą apylinkę. Įvyko susidūrimai su anglų patuliuojančiais kariais. Yra žuvusių ir sužeistų. Šie lenkai nenori grįžti į tėvynę.

JAPONAI-BUVO IŠRADĘ MIRTIES SPINDULIUS

Japonų mokslininkai po 6 metų praktikos išrado "mirties spindulį", kuriuo iš 30 mtr. atstumo per 10 min. galima suspirginti žulkį. 1945 m. šiems studijoms japonai buvo paskyrę vieną milijoną jenų.

Ši Austrijos provincijų taryba neleido nacių partijos nariams įvykusiuose rinkimuose balsuoti.